

Békésiné Bognár Noémi Erika – Horváth Adrienn – Nagy Andor

Digitális tartalom, digitális szolgáltatás

Beszámoló a 2018–2019-ben megrendezett K2 továbbképzési sorozatról¹

A Könyvtári Intézet 2010-ben hívta életre a K2 kísérleti műhely elnevezésű virtuális kutatócsoportot. Az elsődleges cél a könyvtáros szakemberek és más közgyűjteményi munkatársak tájékoztatása, oktatása és bevonása volt az innovatív módszerek alkalmazásába.

A kutatócsoport működése során három tevékenység kapott nagy hangsúlyt:

1. szakirodalom alapján az új technológiai trendek figyelése;
2. új technológiákkal kapcsolatos kísérletek végzése, ösztönzése;
3. rendezvények szervezése, amelyeken az új technológiai lehetőségeket és a fiatal kutatókat megismertetjük a nagyközöniséggel.²

Mindezek érdekében virtuális kutatócsoportként, egy tanácsadó testület bevonásával végeztük a munkát, amelyet a *TÁMOP-3.2.4-08/2-2009-0002 A nemzeti könyvtár az élethosszig tartó tanuláért* elnevezésű pályázatból finanszíroztunk. A pályázati időszak lezárulását követő fenntartási időszakban a technológiai trendek figyelését és a kutatási, fejlesztési feladatokat a Könyvtári Intézetben végeztük, a rendezvényekre pedig igyekeztünk további pályázati forrásokat szerezni.

A műhely rendezvényei során tudatosan törekedtünk arra, hogy a frontális előadások után teret engedjünk a véleményeknek, a vitáknak, a közönség soraiban felmerülő kérdéseknek és ötleteknek, ezzel is ösztönözve a szakmai eszmecserét.

A műhely működésére 2013 óta rendszeresen kapunk támogatást a Nemzeti Kulturális Alaptól, a 2017/18-as évadtól kezdve a rendezvényeket továbbképzési sorozatként valósítjuk meg. A programok szervezői továbbra is a Kutatási és Szervezetfejlesztési Osz-

tály munkatársai, Békésiné Bognár Noémi Erika, Horváth Adrienn, Nagy Andor, Tóth-Jávorka Brigitta és Tóth Máté voltak.

A négyalkalmas programsorozatból az első a born digital³ dokumentumok kérdéskörének szenteltük, a másodikat a könyvtárak oktatótámogató szerepére és feladataira, a harmadik alkalommal az online kommunikációra és marketingre helyeztük a hangsúlyt, a negyediken pedig egyetemi kutatásokat ismerhettünk meg. A továbbképzési napok közül kettőt még 2018-ban, kettőt pedig 2019-ben szerveztünk meg. A témák és az előadók kiválasztása során az volt a célunk, hogy minél több érintett könyvtártípus könyvtári szakembere megszólaljon, illetve olyan projektek kapjanak lehetőséget a bemutatkozásra, amelyek korábban máshol nem. Ebben az évadban törekedtünk rá, hogy más területeken dolgozó szakemberek is előadhassanak, ezzel betekintést adva a könyvtárosoknak olyan szakterületek világába, amelyekkel a könyvtár együttműködhet, vagy ötleteket vehet át saját szolgáltatásainak továbbfejlesztéséhez.

A továbbképzési sorozat egy folyamatosan megújuló szolgáltatása a Könyvtári Intézetnek. Az előadásokról videófelvételt készítettünk⁴, a szakmai napokról pedig beszámolókat tettünk közzé, amelyek a prezentációkkal együtt elérhetők a Könyvtári Intézet oldalán⁵. A rendezvények alatt az érdeklődők válogathattak a Könyvtártudományi Szakkönyvtár (KSZK) friss, az aktuális témához kapcsolódó beszerzéseiből, amelyeket minden alkalommal a pódium mellett álló, kultikussá vált zongorán helyeztünk el. Az érdeklődők ezeket a dokumentumokat ki is kölcsönözhatték, továbbá az ODR-ben is megkérhetőek voltak.

A KSZK könymválogatása (Fotó: Karasz Lajos)

A kihelyezett könyvek iránt nagy volt az érdeklődés, ezért úgy gondoltuk, hogy kiterjesztjük a szolgáltatást: a K2-n meghirdetett témákhoz kapcsolódóan a Szakkönyvtár elektronikus bibliográfiát készített a legfrissebb, online elérhető nyílt hozzáférésű és a KSZK-ban elérhető nyomtatott és elektronikus szakirodalomból. Az online bibliográfiát feltöltöttük a Könyvtári Intézet oldalára, és a szakmai nap során egy nyomtatott QR-kód formájában kiragasztottuk a terem falára. A közzétett bibliográfiákat folyamatosan felkeresik a könyvtárosok. Ezek az összeállítások segíthetik az érdeklődők elmélyülését a továbbképzési napokon feldolgozott témákban.

A témákat úgy választottuk ki, hogy a 2017/2018-as évad során minden továbbképzési nap után készítettünk egy online elégedettségmérést, amelyben többek között arra kérdeztünk rá, hogy milyen témákkal kapcsolatosan szeretnének előadásokat hallgatni a résztve-

vők. Ezeket összesítve, a válaszadók véleményét és igényeit szem előtt tartva alakítottuk ki a 2018/2019-es évad programját. Az alábbiakban a továbbképzési alkalmakhoz kapcsolódóan azt emeljük ki, hogy számunkra miért voltak fontosak a bemutatott témák.

Born digital és a könyvtárak (2018. október 10.)

Miközben nagy energiákat fektetünk az analóg tartalmak digitális elérhetőségének megteremtésébe, nem szabad megfeledkeznünk az eleve digitális formában született dokumentumokról sem. Ezek összegyűjtésére, tárolására és szolgáltatására most kell kialakítani a modelleket. A szakmai napon a téma hazai jó gyakorlatairól esett szó a következő területeken: a born digital fogalma, szerzeményezés, webaratás, born digital tartalmak az elektronikus könyvtárban, digitális formában született tartalmak katalogizálása és hosszú távú megőrzése.

A továbbképzési napon az alábbi előadások hangzottak el:

- Moldován István (Országos Széchényi Könyvtár): A digitálisan született tartalmak megőrzése
- Drótos László (Országos Széchényi Könyvtár): Webes tartalmak digitális megőrzése
- Lencsés Ákos – Sütő Péter (MTA Könyvtár és Információs Központ – EISZ Titkárság): Online tartalmak konzorciumi beszerzése
- Ruttkay Szilvia (Simmelweis Egyetem Központi Könyvtár): Online könyvek egy egyetemi könyvtárban: beszerzési, feldolgozási és szolgáltatási tapasztalatokról röviden

Oktatástámogatás elektronikus és online eszközökkel (2018. december 4.)

A digitális tartalmak hasznosítása számos területen megvalósulhat, ezek egyik legfontosabb területe az oktatás támogatása. Továbbképzési napunk során arra kerestük a választ, hogy milyen formában valósul, valósulhat meg ez a tevékenység a különböző könyvtártípusokban. A nap során közkönyvtári, nemzeti és felsőoktatási könyvtári példák mellett az általános iskolások körében is népszerű, a könyvtári környezetre adaptálható robotikafoglalkozások tapasztalatai is fókuszba kerültek.

A továbbképzési napon az alábbi előadások hangzottak el:

- Márfoldi István (Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár): Oktatást támogató tartalomszolgáltatás a könyvtárakban
- Szepesi Judit (Országos Széchényi Könyvtár): A digitális átállás hatása a Könyvtári Intézet továbbképzéseire
- Fischer Monika (Budapesti Corvinus Egyetem Egyetemi Könyvtár): Rész a falban: az oktatás hiátusai és a könyvtár
- Koren Balázs (ELTE TTK): Robotika, avagy ha valamit tanítunk, ezt tegyük!
- Szabó Piroska (Könyvtári Intézet): Új oktatási és tanulási módszerek a könyvtárakban

Online kommunikáció és marketing a könyvtárakban (2019. március 19.)

A könyvtár társadalomban betöltött szerepe folyamatosan változik, hiszen alkalmazkodnia kell a megváltozott igényekhez, amelyeket elsősorban a digitalizáció és a világháló

térnyerése indukál. Ez együtt jár korszerű szolgáltatások elindításával, a könyvtári marketing és kommunikáció, valamint a kommunikációs csatornák gyökeres átalakulásával. A könyvtárak egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek erre a területre, hiszen nem elég csupán szolgáltatásokat fejleszteni, az új és megújult szolgáltatásokat meg kell ismertetni a használókkal, azokat népszerűsíteni kell. Ezen a továbbképzési napon az online kommunikáció és a marketing újdonságait, könyvtári lehetőségeit mutatták be a szakmai előadók.

A továbbképzési napon az alábbi előadások hangzottak el:

- Buxbaum Barna (online marketing szakértő): Digitálismarketing-trendek
- Békési Károly (e-kereskedelmi szakértő, IBUSZ Utazási Irodák Kft.): A Google Analytics mérési lehetőségei
- Sudár Annamária (Országos Széchényi Könyvtár): Bibliotheca Corvina Virtualis
- Sümeginé Lehotai Edit (SZTE Klebelsberg Könyvtár): Nem minden könyvtáros grafikus, nem minden grafikus könyvtáros – avagy annak (is) kell(ene) lennünk?

Körkép az egyetemi kutatásokról (2019. május 21.)

A 2018/2019-es évad negyedik, utolsó szakmai továbbképzési napján a hazai egyetemek fiatal tehetségei mutathatták be kutatásaikat, amelyek a könyvtártudomány többféle területét érintik. Ez az alkalom lehetőséget teremtett a pályakezdőknek és a doktoranduszoknak a szélesebb szakmai publikum előtti bemutatkozásra, munkájuk ismertetésére.

A továbbképzési napon az alábbi előadások hangzottak el:

- Szüts Etele (ELTE): Kulturális örökségünk digitalizálásának problémái
- Pápai Dóra (PTE): A modern formai feltárás lehetőségei: mi micsoda a korszerű katalógizálásban?
- Hubay Miklós (ELTE): A szemantikus adatpublikáció gyakorlati kérdései – tények és mítoszok
- Nagy Bence Ádám (ELTE): Felhasználó-központú könyvtárak kialakulása Magyarországon 1945–2014 között

A 2018/2019-es évadban négy alkalommal készítettünk elégedettségmérést a továbbképzési sorozat résztvevői körében, akiknek az összehasonlíthatóság érdekében minden szakmai nap után ugyanazt a kérdéssort küldtük el.

A visszajelzések alapján elmondható, hogy a résztvevők ebben az évadban is egyaránt elégedettek voltak az K2-es előadások témáival és a meghívott előadókkal.

Idén első alkalommal vezettünk be egy rendezvényeinkhez kapcsolódó, a fentiekben részletezett szolgáltatáscsomagot, amelyet a Könyvtártudományi Szakkönyvtárral együttműködésben dolgoztunk ki és valósítottunk meg, az újítás nagy sikerrel mutatkozott be a kilencedik K2-évad során.

A négy műhelynapon összesen 257 fő vett részt személyesen, a közzétett prezentációkat és beszámolókat tartalmazó hírek 1174, a Könyvtártudományi Szakkönyvtár által készített szakirodalmi bibliográfia 242 oldalmegettekintést eredményezett. A Videotoriumra feltöltött előadásokat 4800 alkalommal nézték meg az oldal látogatói. A Könyvtári Intézet weboldalán a legnagyobb érdeklődés a born digital és az online marketing iránt volt, de a szakirodalmi szemlék közül az oktatástámogatással kapcsolatos összeállítást nézték meg a legtöbben – utóbbi nyomán kölcsönzési szándékkal és referenszkérdésekkel is felkeresték a Könyvtártudományi Szakkönyvtárat.

A négy alkalomból egyszer próbálkoztunk online közvetítéssel. A megnyitónak és az első előadás közvetítésének 342 megtekintése volt, a második előadásnak 138, a harmadiknak 131, a negyediknek 139. A technikai megvalósítás nem működött zavartalanul, ezért nem folytattuk a közvetítést, de dolgozunk egy jobb megoldáson, hogy azok is élőben követhessék a K2 előadásait, akik személyesen nem tudnak megjelenni.

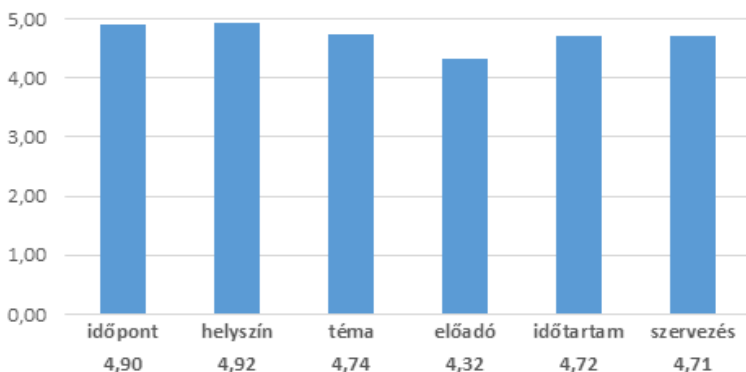

Mentimeter használat közben (Fotó: Horváth Adrienn)

Új digitális szolgáltatásunk volt a 2018/2019-es évadban az interaktív játék: minden szakmai nap után a Kahoot! vagy a Mentimeter segítségével tesztelheték a jelenlévők az elhangzott előadásokon megszerzett tudásukat. Mindkét szolgáltatás alkalmas arra, hogy előre megírt kérdéseket vetítsünk ki egy projektor segítségével a közönségnek, akik aztán az okoseszközeiken (pl. tablet, okostelefon) vagy laptopjukon válaszolhatnak azokra. A válaszadás módja beállítástól függően többféle lehet, például előre definiált válaszok sorba rendezése, a megfelelő válasz kijelölése, szabadszavas válaszadás stb. A legjobban válaszoló játékos szakmai kiadványokból összeállított ajándécsomagot kapott. Átlagosan a résztvevők fele vett részt a játékban, és a megmérettetésnek köszönhetően sokkal többen maradtak az utolsó előadás végéig, mint korábban.

A legtöbben továbbra is a Katalist levelezőlistáról értesülnek a rendezvényeinkről, de megugrott azok száma, akiknek ismerős ajánlja az eseményeinket, illetve akik azért jönnek, mert személyes meghívót küldtünk nekik – ezekkel az apró fogásokkal sok vizsgátló látogatót tudtunk megszólítani.

Főként a sakkönyvtárakból és a felsőoktatási könyvtárakból látogatják a rendezvényeinket, de az idei évben meg tudtuk szólítani az iskolai könyvtárosokat és a kulturális terület egyéb képviselőit is. Elégedettségméréseink alapján a résztvevők kifejezetten elégedettek voltak a legutóbbi évadban megrendezett K2-alkalmainkkal. A rendezvények időpontját, helyszínét, témáit, előadóit, időtartamát és a szervezését összességében 1-től 5-ig terjedő skálán 4,71-es pontszámmal értékelték. Az alábbi diagramon a pontszámok részegységenkénti megoszlása látható:

A továbbképzési napokkal kapcsolatos összesített elégedettségi mutatók

Fejlesztendő területnek tartjuk és célként jelöltük ki, hogy még szélesebb körben tudjuk megszólítani a könyvtárosokat, illetve a kulturális szféra képviselőit és a társintézményeket. Nyitni szeretnénk a fiatalabb korosztályok, egyetemisták és pályakezdők felé, valamint célunk, hogy gördülékenyebbé tegyük a rendezvények meghirdetésével kapcsolatos szervezői feladatok és folyamatok menedzselését.

A 2018/2019-es évadban nemcsak arra törekedtünk a Könyvtári Intézet Kutatási és Szervezetfejlesztési osztályán, hogy jó témákhoz jó előadókat válasszunk, hanem igyekeztünk továbblépni: egyrészt korszerű szolgáltatásokat kínálunk a rendezvényeink során, másrészt a korábbiaknál több fórumon jelentünk meg, szélesebb körben szólítottuk meg az érdeklődőket. A korábbi évekhez hasonlóan a 2018/2019-es észrevételek, témajavaslatok alapján szeretnénk megrendezni a következő, jubileumi továbbképzési évadot.

Jegyzetek

1. A Beszámoló a Nemzeti Kulturális Alap pályázatára készült összefoglaló átdolgozott, rövidített változata. (Pályázati azonosító: 204104/1491.) Ezúton is köszönjük a Nemzeti Kulturális Alapnak, hogy anyagi támogatásával hozzájárult a rendezvény sikeres és magas színvonalon történő megvalósításához.
2. Tóth Máté: A mi „*rejtett potenciálunk*” = Könyvtári Figyelő, 58. évf. 2012. 1. sz. 31–34. p. http://epa.oszk.hu/00100/00143/00082/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2012_1_031-034.pdf (2019.06.20.)
3. A felvételek elérhetők a Videotoriumban: <https://videotorium.hu/hu/search/any/k2%20> (2019.06.20.)
4. A beszámolók és prezentációk elérhetők a Könyvtári Intézet Kutatás menüpontjában a K2 rovatban: <https://ki.oszk.hu/k2> (2019.06.20.)